

Civîna 30 Salîya Kurmancî li Zanîngeha Zaxoyê

Civîna Kurmancî ya 60î rojên di navbera 13 û 20ê gulana 2017an de li Zanîngeha Zaxoyê, li başûrê Kurdistanê, hat li dar xistin.

Heçî Zaxo ye, bajarekî bi tîra xwe bedew û kevn e, ku dikeve ser sêkuja sînoren di navbera Kurdistanê bakur, başûr û rojava. Bajarekî pirrengîn û pirçandî ye, ku di gel rûniştvanên xwe yên ji netewe û komên etnîkî û dînî yên têvel jîyaneke birayane û bextewer derbaz dike.

Zaxoyê di serdema rejîmên sitemkar û zordest de êş û azarên neheq û nemirovî kişandine. Bi her awayî rê li ber girtibûn da ku timî di jîyaneke paşketî, hov, nezani û xizaniyê de bimîne. Hiç aştî û aramiyek nebe para wê ku di gel pêkhatiyên xwe wek bira bijî.

Îro pêkhatiyên etnîkî yên wek kurd, asûrî/suryanî û êrmenî hwd, tevî dîn û mezhebên cihê-reng yên wek misilmantî, xiristîyanî û êzîdîtîyê pêkve dijîn û pêkvejiyaneke wekhev, aştî û aramiyê diborînin. Cînar, ji cînarîyê zêdetir wek bira dest didin hevûdû, alîkarîyê didin hev û ji hev re xwedî derdikevin. Hiç yek bi çavekî kêr û nizim li birayê xwe nanihêre û wî piçûk nake, naxîne û timî dide ser serê xwe.

Ev hêviyê gelekî mezin dide me, welatê me bi xurtî ji xizaniyê derdikeve û ber bi pêş diçe. Zanîngeha Zaxoyê, ku di sala 2010an de hatîye ava kirin, yek ji nişanên vê pêşketinê ye. Li hember paşdemayîna û cereyanên sîyasî û dînî yên wek Daişê astengeke berbiçav e ku rû-

niştvanên Zaxoyê li hev nêzîktir dike. Dinyaya wan ronahî, mêjiyên wan vekirîtir dike û zanistî dixwe nav ref û tofên cudacuda yên civata Zaxoyê û Kurdistanê.

Li vir em dixwazin ji dil û can spasî serekê Zanîngehê birêz Prof. Dr. Lezgîn Ebdî Cemîl û cih-girê wî birêz Prof. Dr. Ebdulwehab Xalid Mûsa û herweha hemû heval û karbidestên wan bikin ku em bi dirêjahîya hefteyekê kirin mêvan. Ji hîç tiştekî dirixî nekirin da ku em xwe bi rastî jî li mala xwe, di meydana kar de bibînin. Wan jî me re şahîya 30 salîya xebata Koma Kurmancî jî saz kir û me ew bi hev re pîroz kir.

Beşdarên vê civînê li ser babetên wek Hin peyvên hêla başûrê Wanê, Hin peyvên kêmnas – nenas, Ji dîwana "Baxê Kurda" ya Ehmedê Nalbend, Ji ferhengoka Memduh Birîfkanî ya dawîya dîwana wî, Komek peyvên girêdayî bi balindeyan ve, Nexweşiyên nebatên çandinê û Terminolojiya pizîşkî xebitîn.

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn:

Rênas Awdal (Zaxo), Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Lezgînê Çalî (Barzan), Ehmedê Dirihî (Çewlik), Elîşêr (Wan), Newzad Hirofî (Dihok), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Eyub Kiran (Qerejdax), Emîn Narozi (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Fadil Omer (Dihok), Zinar Soran (Dêrik), Îsmaîl Şahîn (Sêmel), Têmurê Xelil (Rewan), Reşo Zilan (Ağırî).

Encamên xebata jî vê civînê li jêrê tene pêşkêş kirin.

Komek peyvên girêdayî bi balindeyan ve

Amadekar: Îsmaîl ŞAHÎN

kurdi	tirkî	fransîzî	îngilîzî
bajêre: bajêrî, bajêle, bacêle, bahêle, pînewalî, pînevalî, şeridî: mirîşka ku li mala xudanê xwe venahewe û hêkê nake, li malên der û cîranan hêkê dike.	kümesin dışında yumurtlayan tavuk	poule qui pond des œufs hors de son poulailler	hen laying eggs outside its nest
balefir: balefirê ketî, firoke, bi firê ketî, firake, fireke: têtîkê balindeyî ewê nû bi firê dikeve.	kanatlandı	oisillon qui commence à voler de ses propres ailes	fledgling: chicken that begins its first flying
banê serî: kulovanka serê balindeyî ya ku dikeve pişt eniyê û heta serê patîkê diçe.	kanatlıların hotozu	aigrette, huppe	vertex
bare: refa kewan ya rêka koçkirinê / barkirinê girtî.	göçmen keklıklar sürüsü	volée de perdrix migrantes	flock of migrating partridges
bareşe: bireşe: nexşê bersingê kewî, ewê mîna ristikeke reş ji eniyê dest pê dike, li semta çav û guhikan dadikeve û li stûyî herdu ser digehine hev.	keklıkların göğüs motifleri	marque en forme de ruban noir qui descend du front d'une perdrix vers ses yeux et se rejoint sur le cou	black band of the partridge running from the forehead across the eye and running down the head to form a necklace that encloses a white throat
barik: varik, têtîmirîşka - çi nêr be çi jî mê - hêj bi duristî tekûz nebûyî. Eger mê be, gelek dibêjinê "mamirk" û eger nêr be, dibêjinê "ferxik".	piliç	poulet	boiler, chicken
basik: 1. bask, çeng, 2. roq, çîpîl, çîp, çîq, çîm: lingê balindeyî yê di navbera tilan û ranî de.	1. kanat, 2. tavuk ayağı	1. aile, 2. jambe	1. wing, 2. leg
bêderpê: çîqrût, çîprût, bêberpêk, bêderpêk. balindeyekî baskên pêyan rût û bêper.	ayakları paçasız kuş	oiseau à pattes nues, déplumées	bird with featherless tarsi
bîderpê: pêderpê, biperpêk. balindeyê roq yan baskên pêyan wî bi per in.	ayakları paçalı kuş	oiseau à pattes palmées	bird with feathered tarsi
bi firê êxistin: balefir kirin: mezinkirina têtîkan ku bikarin ji hêlinê derbikevin û bifirin.	büyütüp salıvermek	élever des oisillons et les préparer à voler de leurs propres ailes	to grow a fledgling to fly
bînebîr: biryayî, binbîr, qedayî: balindeyên neman û qirrbûna yekcarî bi ser de hatî.	soyu kurutulmuş	dont l'espèce à disparu; éteint, exterminé	extinct
binheftik: binhefk, berkur: ew parçe û pişk e ku ji serê balindeyî yekser dikeve di bin erzinkê de.	çene altı (kuş)	sous le bec	bird chin
binhêlînk: têtîka dûmahiyê ji hêkê derkeftî ku pêşçav ji hemû têtîkan biçûktir diyar dike.	bir kuluçka döneminde çıkan en son yavru	dernier né de la couvée	the last pup during an incubation period
binkurî; bindûv: ew per in ku yê ji binî bi ser perên kurîyê yê dirêj de dihên.	kuyruk altı tüyleri	plumes du dessous de la queue et des ailes	under-tail coverts
binpişt: ew pişk e ku ji laşê balindeyî ku dikeve bin piştê û qederekê berî dûmahîya çengan di ser kurîyê re ye.	sırt	partie supérieures qui va du dos jusqu'à la jonction des ailes	ridge
çengokirî; baskokirî: balindeyê şahperên çengên wî bi dest hatîne hilkeşan da ku nefire.	kanat tüyleri kesilmiş	oiseau aux ailes coupées pour l'empêcher de voler	wingclipped

çengo kirin: karê hilkêşan û înanedera şahperên herdu çengên balindeyî da ku nikaribe bifire.	kanatlarını yolmak	ôter les plumes des ailes pour empêcher l'oiseau de voler	to trim a bird's primary flight feathers "primaries" so that it is no longer fully flighted
çûçelk: têjika mirîşkê ya ku ji nû ji hêkê derkevîye, hêj bi dû makê ve ye.	civciv	poussin	chick
destkehî: kewê ku mirov bi biçûkatî û bi destê xwe kehî/ kedî kiriye.	yavrukul dînemînden îtibaren evcilleştirilmiş	perdreau apprivoisé tout petit	hand-tamed partridge
'evdal; porê nêr, dîkê por.	erkek çil kuşu	francolin mâle	male francolin
fîr: ew qedera fîrînê ye ku balinde li hewa û li teqekê "li ser hev" û bê dadan pê diçe.	uçuş	vol, envol	flight
fîrdan; fîrîn; çeng li ba xistin:	uçmak	voler, s'envoler	to fly
fîrxweş: balindeyê ku xweş difire.	iyi uçan	au vol rapide	swift
hebîs: nêrekewê bi mezîni hatîye girtin û xudan kirin.	yetişkin iken evcilleştirilmiş erkek keklik	perdreux mâle apprivoisée agée	tamed older male partridge
hêkker: mirîşka xweş û berdewam hêkan dike.	iyi yumurtlayan tavuk	pondeuse, (poule) qui pond bien	egg laying chicken
heram kirin; herimandin, xera kirin:	bozmak (kuluçka yumurtası için)	abîmer l'œuf, pourrir	to spoil egg (of hens)
înaneder; derxistin: bişkivandina hêkan û derxistina têjikan ji berê balindeyan ve.	civciv çıkarmak	éclore (œuf)	to hatch
ji hêk westan; ji hêk ve bûn: ji hêkkirinê rawestana mirîşka hêkker.	yumurtadan kesilmek	cesser de pondre	to stop laying eggs
kewbîr: demê nêçîra nêrekewan û kurkbûna mêkewê ku dikeve meha nîsanê hingê ceh zer dibin û pûş dibin.	güney Kürdistan' da nisan ayına rastlayan erkek keklik avı	saison de chasse aux perdrix mâles où l'orge commence à mûrir (avril)	hunting male partridges in april in southern Kurdistan
kewê biqîj: cûnekewek e, xwandina wî bi ser dengê "qu wê we qu wê we" ve diçe.	çığirtkan keklik	perdreux criarde, vociférante	vociferous partridge
kewê davdoz:	tuzakların farkında olan ve onlardan kaçınan keklik	perdreux avisée qui évite les pièges	partridge that is aware of traps and avoid them
kewê lal: kewê di xwandina xwe de sê çar çaran li dengê xwe vedigere.	kekeme keklik	perdreux bégayeuse, qui ressasse son chant sans l'achever	partridge that does not complete its song and repeats it over and over
kewê pax: cûnekewekî dengstûr û awaznexweş e, xwandin û qebqeba wî li kewên dî tehl e.	kaba sesli keklik	perdreux au cacabement fort et désagréable	partridge with loud and ugly voice
kewê pîk: cûnekewekî şerker e, demê kew nêzik dibin, wê gavê dixure û karê şerî dike.	kavgacı keklik	perdreux agressive, querelleuse	aggressive partridge
kewê ribat; rubad, kewê nêçîr: ewê rût û bê rikeh ku li erdî dihête girê dan û danan, kozik bo dihête çêkrin da ku bi rêka xwandinê kew qest bikinê û bikevine davikên li pêşîya wî hatîne vedan.	avcı keklik	perdreux attachée qui par son cacabement attire les perdrix à piéger	decoy male partridge
kewkedî: kewê kehî/ kedî.	evcil keklik	perdreux aprivoisée	tamed partridge
kewreşik: cûnekewek e, ji kewê asayî piçekî rengtarîr û biçûktir e, ji gotinan, hindek carinan, di gel bara (ref) kewî hatîye dîtin.	koyu renkli keklik	perdreux noire	black partridge
kewvavêr: demê barkirina kewê zozanî ye. Ji 20ê meha sibatê heta serê meha adarê vedikêşe. di vî demî de, kewê xwecih dimînin û yên zozanî qesta zozanan "cihê têjîkîniya xwe" dikin. Li wê derê dibine cot û hêkan dikin.	yaylacı ve yerli kekliklerin ayrışma zamanı	période allant du 20 février au début mars au cours de laquelle perdrix sédentaires et perdrix migrantes vers les estives se séparent	time of the year (in late winter) when mountain partridges separate from lowland partridges and migrate back to the highlands
davdoz:	kuş tuzağını gören keklik	perdreux avisée, qui s'aperçoit des pièges	partridge that sees bird trappings
kewxurikan; kewxurikanê: berbûna hev û qebqeba şerî ya nêrekewan.	keklik dalaşı	combat de perdrix	partridge quarrel
kumîr; kumîrk, kumbîr, timîr, dumîr: limtegoştê sorê mîna tancê bi banê serê dîkilê mirîşkê ve.	ibibik	crête	rooster comb
kund; dûvkurt, dûvqut: balindeyê dûv û kurîya wî qut.	kuyruğu kısa kuş	à queue courte	short-tailed
kunqîjîk: li kunekevra asê ku qaçîşk (cûne qirereşkek e) bo xwe dike hêlîn.	yüksek kayalıklardaki karga yuvası	cavité rocheuse, haut perchés d'accès difficile où le corbeau fait son nid	rocky hole used of crow as nest
meriqîn; cilqûn, xerab bûn: xirabbûna hêkê ya ji ber mana demekî dirêj li ber germayeke bilind.	çilk	se gater (œuf)	to rotten, to go bad (of eggs)
miqebiç: kewê bi têjîkatî dihête xudan kirin, tenê xwedîyê xwe nas dike. Gelekî xurt e, cîyê rûs (rût) ji laşê mirovî dide ber nikilan.	yavruyken evcilleştirilmiş keklik	perdreux apprivoisée dès son plus jeune âge qui reste agressive envers tous sauf son approuveur	partridge tamed from the time it was a chick and is hostile against everybody except its tamer
mirîkane: girêka donî ewa di ser kurîya balindeyan re.	kuyruk üstü bezi	glande uropygiale	uropygial gland
margîroyî bûn; marîgîroyî bûn:	erkek keklîğin çiftleşme özlemi	perdreux mâle en rut	longing for mating of male partridges
na'orte: di demê kurkbûna mêkewan de civîna nêrekewan ya li şînikî (şînik: dîk) ku gava nêrekew ji mêkewan vediqetin.	erkek kekliklerin kuluçka döneminde zayıf bir erkek keklik etrafında onunla çiftleşmek için toplanması	attroupement des perdrix mâles autour d'un mâle faible quand les femelles ne sont pas disponibles	gathering of male partridges around a weak male partridge for sexual mating when the female partridges are not available because of hatching
nikildan: nikilder: bi nikil şikandina çûçelkê ya hêka nebişkivî ya çûçelk tê de da ku çûçelk jê derbikeve.	civcivin yumurtadan çıkmak için yumurta kabuğunu galaması	piquer l'œuf pour sortir sa coquille (poussin)	to pick (an egg)
nikilseranê: şerrê dîkilên mirîşkan û nêrekewan e ku gava bi nikilan berhingarî serê hevdu dibin.	horoz ve erkek kekliklerin gagayla dövüşü	combat de coqs ou de perdrix mâles à coups de bec	fight between birds in which they peck each other
pîlpîlk; pêpîlk, spîyên mirîşkan, pînd, pend: pêşîk û kîrnîkeke biçûk ya bê çeng e. Bi şev li ser pîst, per û xwîna balindeyên kehî dijî. Bi roj xwe di kelş û kunên kolikan ve vedişêre. Ew xwe komî di bin çeng û navranên wan de diçîrisîne heta lê dibe şev. Latîni: <i>mecanthus straminus</i>	kümes hayvanları biti	pou de volaille	bird mites
pîlpîlkî: mirîşk û balindeyên kehî yên pîlpîlkan lê daye.	kümes hayvanları bitiyle bitlenmiş	infestée de poux (volaille)	infested by mites
pîrz; pûrt: perên nazîk û şela yên li laşê sorîlank û têjika balindeyî ve, ku demê ji nû ji hêkê derdikevin, ango berî per lê peyda bibin.	tüy	duvet d'oisillons	down
qebîn: qebqeb	ötmek (keklik için)	cacaber	to sing (of partridges)
serdifînk; xîlik: parçeyeke nerm û çermîn e, herdu xînkên balindeyî di nav re ne.	burun üstü eti		snood
serhêlînk: têjika balindeyî ewa berî hemû têjikan ji hêkê derkeve.	kuluçkadan ilk çıkan civciv	premier-né d'une couvée	first hatched chick
şînik: kewê nêr, dîk:	erkek keklik	perdreux mâle	male partridge
spîlik: 1. spîyatîya hêkê, spîka hêkê, 2. parçeyê girover yê rengîn ku li neynika çavê balindeyî werhatîye.	1. yumurta akı, 2. kuşların gözlerindeki renkli küre	1. blanc d'œuf, 2. iris de l'œil d'un oiseau	1. egg white, 2. bird eye ring
wîrîçwîrîç; çewçew:	ötmek (serçeler için)	pépier	to tweet (for sparrow)
xerz: tovê hêkan yê biçûk yê di malhêkê de kom bûyî ku piştî fisandinê dibe hêk.	yumurta (tavuk ve balıklar için)	frai	spawn

Hin peyvên kêmnas – nenas

- VII -

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
velîstin: firkketina dest û pêyan	burkulmak	se faire une entorse (au poignet, au pied)	to be twisted, to be sprained
vepesirandin	soğutmak, ılık hale getirmek	attiédîr	to make lukewarm
vepesîrîn	ılık hale gelmek, soğumak	devenir tiède, refroidir	to become lukewarm
qewartin	oymak	évider	to carve
weza kirin: zêf kirin	gücünü zayıflatmak	affaiblir	to weaken
xerz	1.fidan, 2. balık yumurtası, 3.havyar	1. plan, planton, 2. œuf de poisson, 3. caviar	1. sapling, 2.fisheseggs, 3. caviar
xirmaşe	tırmık	râteau, herse	harrow
xêv: xêvik, dilsax, kawik	naif	naïf	naive
xewtehî bûn: xew tewirîn: xew revîn, xew verevîn, xew veherimîn, xew teqizîn, dijxew bûn, xew lê herimîn	uykusu kaçmak	avoir du mal à se rendormir, avoir une insomnie	to be unable to sleep
xiroşme	karma karışık, savaş alanına dönmüş	sans dessus dessous, chaotique	turmoil
xîşt: 1.naçix, labût: rimeke taybetî ye ku pê masîyan digirin	zipkin	harpon	harpoon
zanc: cot, zo, "zanc û fer", <cot û kit, zo û fer, cot û tek>	çift	pair	pair
zexmik: goştê xeşandî li ser savar yan birincê zî: kulîyek hirî bi têra teşîyekê	pilav üzerine konan haşlanmış et bir iğlik yün	viande bouillie, servie sur le pilaf quantité de laine convenable pour un fuseau	cooked meat put on bulgur or rice amount of wool suitable for one wool spinner
zîbende	yakışıklı, şık	qui porte beau, seyant	good-looking
zirmol: zirtole	kaba	grossier, malotru	rude, impolite
zirz	sert, aksi	rude, revêche	rough
zivir: "hewa wisan zivir bû"	bozuk, sert	mauvais, maussade, rude	harsh
hegîş	madenden ateş karıştırıcısı	tisonnier, ringard, pique-feu	fire place rod
binşûjin: bisûjin, derziya gir, derziya 'eba	küçük çuvaldız	grosse aiguille à coudre des capes	small packing needle
zexam: "wî zexami dikir, min ew da erde"	pehlivan güreşçi	lutteur	master of wrestling
lê 'êtirîn	başına bela olmak	être importuné pour qch. / ne savoir quoi en faire	to be hindered, to get in trouble
soxe; soxa	ölüden kalan şahsi eşya (giysi, tüfek, kılıç, kalkan, bıçak, tabanca vs)	effets personnels d'un défunt	personal belongings of a dead person
xewisî; vexewisî	yalancı uyku	faux sommeil	allegedly asleep
xewisîn; vexewisîn	uyur gibi etmek	faire semblant de dormir	to pretend to be asleep
xewisandin; vexewisandin	uyur gibi ettirmek	hypnotiser, mettre en état de sommeil	to hypnotise
peyîk; peyîsk	merdiven	degré, échelle	ladder, stairs
sargerî	üşütme		cold (sickness)
şeporî	kurdeşen	refroidissement	urticaria
qolîk; çomaq	davul tokmağı	maillet pour percussion	drum club
sersot	eğsi, köşeği	baguette de percussion	poker (for a fire)
rêbirr	yol kesen	bandit	bandit
gulmast; gêlemast	süt yoğurt karışımı bir yiyecek	plat fait d'un mélange et de yoghourt	food made of mixing milk and yoghurt
gîv; givî	peynirin torbaya dökülmeden önceki hali	l'état du fromage avant son égouttement	before the cheese is poured into the bag
serxas	başbuğ	chef d'une troupe	officer of irregular troops
rêvî; rîvî, revî, gurî, pêtik, alav	alev	flamme	flame
nojek	azgın	enragé, très agressif	rowdy
rûtal, rûtele, rewtele	hayta	canaille	rascal
rewas kirin	atların yele ve kuyruk tellerini kesmek	couper la crinière et les crins de la queue d'un cheval	to trim horse mane and tail
dureh, duqor, ducisin	melez	hybride, métissé	hybrid
cidan, ci'dan	3 yaşında erkek deve	chameau de 3 ans	three-year old male camel
mencî	3 yaşında dişi deve	charnelle âgée de 3 ans	three-year old female camel
maxlûl, mexlûl	2 yaşındaki deve (dişi - erkek)	chameau ou charnelle âgé de 2 ans	two-year old camel
şayiş	endişe	souci, inquiétude	worry
veherandin	onarmak	réparer, restaurer	to repair, restore
jê firk ketin	ayrı düşmek, uzaklaşmak	s'éloigner l'un de l'autre, être séparé	to become separated from each other
kulxe; himbiz	sık	dense, grouillant	thickset and crowded
çing: çawan	nasıl	comment	how
xulî bûn	huyulanmak	être de mauvaise humeur, être contrarié	to be in bad humor
nexwazî: "ez ne ku nexwazîyê dikime"	isteksizlik	manque de volonté	unwillingness

Hin peyvên hêla Başûrê Wanê

- II -

Amadekar: Mele Şeban TURGUT û ELÎŞÊR

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
helemar: koma maran	yılan sürüsü	repaire de serpents	den of snakes
herîşîn	1. yıkılmak, çökmek, 2. sıyrılmak, tahriş olmak	1. s'effondrer, 2. s'écorcher	to be / become mashed, be / become smashed
herîşandin	1. yıkmak, 2. sıyırtmak, tahriş etmek	1. démolir, 2. s'écorcher, irriter	to mash, smash
hespê şêh: hespê qîçik	kirli sarı at	cheval isabelle	dun horse
hewîk	bataklık	marécage	swamp
hîlwaz; kizir	az kurumuş	demi-sec	damp, easily dried
hon; ber, berok: berê paleyan	biçimlik alan	champ à moissonner affecté à un moissonneur	land in front of the harvester (to work on)
hûrkên piyan: qeydikên pêyan	ayak bileği	cheville	ankle
înan / xistin îşteştê	stresse sokmak	stresser	to put stress
kelajik; keleşk, keveşk, kevişk, keletor, kapek, kelpik	saç kepeği	pellicule (de cheveux)	dandruff
di kel de birin: qertîşê wê li ser rakirin	yara kabuğunu kaldırmak	enlever la peau d'une plaie	to scrape
kele: binê leyanê / hedikê / lekanê	kar ayakbıması altı	semelle d'une raquette de neige	underside of snow shoe

kepîfeç: xwedîyê kepîyê tepisî, pozpelixî, pelisî	basık burun	nez épaté	saddle nose
kerav: ava dibe du ker /şeç	ırmağın iki kola ayrıldığı yer	bifurcation d'une rivière, d'un cours d'eau	bifurcation
kerê kotanê: den, dëndî, dênde, dinde, hesinê	pulluk kulağın sabana bağlayan metal kısım	pièce métallique qui relie le bâti au soc de la charrue	metal part that links the ploughshare with the plow
gêşin pê ve tê girêdan			
kêlinçk	hafif bir yumruk	un léger coup de poing	slight blow
kilk: dûvê heywanan yê kurt (yê bizinê)	kısa kuyruk	queue courte d'un animal (chèvre)	short tail of animals (like goat)
kimbêl: tarta li çolê çêdibe	doğal tezek	bouse de vache naturelle	cowpat dried on the field
kirujk, kurîşk, kiruşk	büzgü	pli, pince	pleat
kornak	gübrelik	fumier	pressed dung collected to be cut into pieces for heating
kovil: qoç, qurm	kök, ağaç gövdesi	tronc d'arbre	stump
kurebeç	çamurlu gölet	flaque, étang boueux	puddle
kûvî: kurh, pişt (wek: kurha dasê)	sırt (kesici aletlerde)	dos (d'un instrument tranchant)	back of sickle, axe etc.
kwarik; kuwar, selemêş	kovan, arı kovani	ruche	hive
maçik: destika tîrpanê	turpan eleceği	manche du faux	grips of the scythe
malmişt: çop, zibilê nav malê	çöp	ordure ménagère	household garbage / dust
marûte; sirne: koma masîyan	balık sürüsü	banc de poissons	shoal of fish
meyav: ava meyî, ava sekinî, ava mend	durgun su	eau stagnante	bayou
mêzaxe: ciyê ard ku ji bin beraş tê	su değirmeninde unun döküldüğü yer	déversoir de farine d'un moulin	mill spout
mikare: miqar	keski	ciseau plat	chisel
mirk: tiftika binê mûyê bizinan	yüksek kaliteli keçi yünü	duvet de chèvre	soft and fine kind of goat hair
misas: hesinê binê gopal	baston dibine takılan demir	pique-bœuf, aiguillon	iron tip of a walking cane
mukre: perçe erdê di nav zevîyê de ya imkana kêlana wê tunebe	tarlada sürülmesi mümkün olmayan yer	parcelle d'un champ impropre au labourage	an unploughable area in a field
nikore	değirmen taşı bileme keseri	instrument à aiguiser les meutes	stone sharpener
nirqozik: niqrosik, neqlosk	uyuklama	somnolence	drowsy
niştav; binavî: ava ji cihê avdanê derbas dibe	sulamadan taşan su	l'eau qui dépasse l'aire à irriguer	water that exceeds the limits of the irrigated area
nûkanê; cîçanê	"beni görmedin", kuku oyunu	coucou ! jeu de cache-cache	peek-a-bow
nûyîn: cihoka nixamtî, çavika	kanalizasyon	canalisation en terre cuite	earthenware water pipe
ku ava çalavê jê derdikeve			
oremarî	koçları dik ve doğru olan teke / keçi türü	bouc à cornes droites	ram and hegoat that has straight horns (especially from Oramar region in Hakkari)
pertal: quruncok	çimdikleme	pincement	pinch and nip
pertal kirin: quruncandin / quruncok avêtin	çimdiklemek	pincer	to pinch and nip
pêpapûl: pêtikpan	düztaban	qui a des pieds plats	flat-footed
pêperî	ayak parmakları yapışık	qui a des orteils collés	web-toed
pilorîk: biraştına şêlim, kartol, sêv û hwd di nav pelên agirî de	közde meyve / sebze pişirmek	cuisson sur des braises de légumes ou fruits	turnips, potatoes, apples and the like baked under ember
pînî: ard di avê de dikelînin û rûn dikin ber	su, un ve yağdan yapılan bir yemek	bouillie de farine au beurre	food made of cooking flour in water and oil
pîxam: bêxemî: mirovekî pîxam	gamsız	insouciant	careless
popîn	hotozlu tavuk	poule avec une crête	chicken head plumage
porsil: sil, silop	mayıs, hayvan pıslığı	bouse de bétail	cattle manure
pozik: cihê binê şîpê yê teng	darboğaz	goulet	bottleneck

Termînolojîya pizîşkî

- VI -

Amadekar: Lezgînê ÇALÎ

kurdî	tirkî	fransizî	inglizî
ta	ateş, humma	fièvre	fever
tabir, taşkên	ateş düşürücü	antipyrétique	antipyretic
tagirtî	ateşi olan, ateş yapan	fiévreux, qui a de la fièvre	feverish
tadêr	pirojenik, ateşten oluşan	pyrogenique	pyrogenic
têhnhez	termofil, termofilik	thermophile	thermophile, thermophilic
teşenekirî	yayılmış, yaygın	répandu	disseminated
teşene kirin	yayılmak	se répandre	to disseminate
teşenekirin	yayılma, dağılma	dissémination	dissemination
azmûn	test	test, examen	test
tevizandî	uyuşturulmuş	endormi, engourdi	made numb
tevizandin	uyuşturmak	endormir	make numb
tevizî	uyuşmuş	endormi, engourdi	affected by numbness
tevizîn	uyuşmak	s'engourdir	numbness
çarekar	terapist	thérapeute	therapist
çare	terapi, tedavi	thérapie	therapy
tîmpejîk	yöresel hastalık, belirli bir topluluğa özgü hastalık	maladie endémique propre à une région	endemic
tîrşî	asit	acide	acid
tîrşatî	asidite	acidité	acidity
tîrşîhez	asidofil, asidofilik	acidophile	acidophil, acidophilic
tîrşxwînî	asidoz, akademeç, şeker hastalığında kanın asitli hali	acidose	acidosis, academia
ûrkulî	gastrit, mide mukozası iltihabı	gastrite	gastritis
ûrûrûvikulî	gastroenterit, mide ve bağırsak iltihabı	gastro-entérite	gastroenteritis
verişiyan / vereşîn	kusmak	vomir	vomiting, emesis
werimî / perçifî, êvitî	şişmiş	enflé, gonflé	oedematous, swollen
werimîn / perçifîn, êvitîn	ödem, şişme	œdème	oedema, swelling
xwebihujîn / xwebihujandin	1. otoliz, 2. otolize olmak / etmek	autolyse / autolyser	1. autolysis, 2. to autolyze
xwedijelaş	otoantikör	auto-anticorps	autoantibody
dijelaş / dijeten	antikör	anticorps	antibody
xwekar	1. otomatik, 2. otomat	1. automatique, 2. automate	1. automatic, 2. automaton
xwekarî	otomasyon	automatisme	automation
xweser	otonom, özerk	autonome	autonomous
xweserî	otonomi, özerklik	autonomie	autonomy

Nexweşiyên nebatên çandinê

Amadekar: Eyûb KIRAN

kurdi	latîni	tirkî	fransîzi	înglîzi
darhişkîya nîskan	<i>fusarium oxysporum</i>	mercimek solgunluk hastalığı	fusariose	pea-wilt
ariya (pembûloka) sêvan	<i>podospaera leucotricha</i>	elma küllemesi	mildion de pomme	apple powdery mildew
zengreşîya (jengreşîya) fistiqan	<i>pseudocercospora pistacina</i>	antep fistiğında karazenk	rouille noire de pistache	pistachio black rust disease
zenga (jenga) genim	<i>puccinia recondita</i>	buğday kahverengi pas hastalığı	rouille brune de blé	leaf rust fungus of wheat
zengzerîya genim	<i>puccinia striiformis</i>	buğdayda sarı pas	rouille jaune de blé	stripe rust
ariya (xulika / pembûloka) genim	<i>erysiphe graminis</i>	tahıl küllemesi	mildion poudreux des graines	grain powdery mildew
ariya (xulika) xiyargelan	<i>erysipheichoracearum</i>	kabakgillerde külleme hastalığı	mildion poudreux de cucurbitacées	curcubit powdery mildew
darhişka pembo	<i>verticillium dahliae</i>	pamuklarda solgunluk hastalığı	verticilliose	cotton leaf chlorosis
zenga (jeng) nokan	<i>uromyces ciceris-arietini</i>	nohut pas hastalığı	rouille de pois chiche	chickpea rust disease
ariya (xulika) rezan	<i>uncinula necator</i>	bağ küllemesi	oïdium de vigne	powdery mildew of grapevine
şitilhişkîya pembo	<i>alternaria solani</i>	pamuklarda fide kök	alternariose	seedling root rot disease in cotton
kokşewata nîskan	<i>ascochyta medicaginicola</i>	mercimekte kökboğazı çürüklüğü	ascochyte medicinale	burning spot disease
zenga (jeng) mêxikan (qurnefilan)	<i>uromyces dianthi</i>	karanfillerde pas hastalığı	rouille d'oeillet	carnation rust
ariya (xulika) gulan	<i>podospaera pannosa var. rosae</i>	güllerde külleme hastalığı	oïdium de rose	rose powdery mildew,
zenga (jenga) gulan	<i>phragmidium mucronatum</i>	güllerde pas hastalığı	rouille de rosier	phragmidium mucronatum
pelkufkîya pelên bacansoran (fringîyan)	<i>cladosporium fulvum</i>	domates yaprak küfü	cladosporiose de la tomate	tomato leaf mold
kokşewata îsotan	<i>phytophthora capsici</i>	biberlerde kökboğazı yanıklığı	phytophthora capsici	root-head blight of peppers
balûka kartolan	<i>synchytrium endobioticum</i>	patates kanseri hastalığı	gale noire	potato canker

ariya (pembûloka) sêvan
podospaera leucotricha

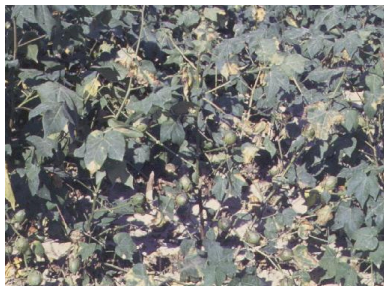
kokşewata nîskan
ascochyta medicaginicola

zenga (jeng) mêxikan (qurnefilan)
uromyces dianthi

zenga (jeng) nokan
uromyces ciceris-arietini

darhişka pembo
verticillium dahliae

ariya (xulika) xiyargelan
erysipheichoracearum

ariya (xulika / pembûloka)
genim
erysiphe graminis

zenga (jenga) genim
puccinia recondita

darhişkîya nîskan
fusarium oxysporum

zengreşîya (jengreşîya) fistiqan
pseudocercospora pistacina

balûka kartolan
synchytrium endobioticum

ariya (xulika) rezan
uncinula necator

kokşewata îsotan
phytophthora capsici

ariya (xulika) gulan
podospaera pannosa var. rosae

şitilhişkîya pembo
alternaria solani

zengzerîya genim
puccinia striiformis

pelkufkîya pelên bacansoran (fringîyan)
cladosporium fulvum

Ji Baxê kurda:

sercemê dîwana Ehmedê Nalbend - berg 1

- II -

Amadekar: Newzad HIRORÎ

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
bijyan (jêk bijyan) (tnp.)	dağılmak	se disperser	to disperse
bîrker, çolang	dokumacı (Kürt "şal û şapik" dokumacısı)	tisserand (de costumes kurdes)	weaver (of Kurdish dresses)
buhîştin: bihiştin, buhiştin	erimek	fondre	to melt, to crumble
çihêl	genc	jeune	young
çik kirin; miçiqandin	kurutmak	sécher, assécher	to dry off, to cut off
daresyan, daresîn (tnp.)	çullanmak	assaillir, attaquer, se jeter sur	to assail
dînya şeqandin	dünyayı gezmek, dünyayı dolaşmak	parcourir le monde	to go around the world
dînyaşeqîn	dünyayı gezen	globe-trotter	world roamer
fertene (m.)	hengame, kargaşa	tumulte, tohuboju	turmoil
gurî / gurri / (m.)	alev	flamme	flame
hefhef (m.)	aşırı tamah	radin, avare	greed
hevran (m.)	değirmene götürülen buğday yükü	charge de blé à moudre	grain for milling, milled grain
hilo (n)!	kalk!	lève-toi !	get up!
hing (m.)	ağır inme	coup sévère	heavy stroke
jîyar (m.)	geçim	subsistance	living
kezax (m.)	budama	élagage	pruning
mizeyt	kuru üzüm yapma işlemi	processus de fabrication de raisin secs	process of making raisins from wine grapes
pê li dilî nan	isteğine rağmen (idiom)	contre son gré	to suppress one's desire
qelp (m.)	kabuk	coquille, écorce	shell, skin
renîn (tp.): xeritandin	kazımak, yontmak, rendelemek	tailler, raboter	to scratch off
rişt: rivişt, ribişt (n.)	döl, evlat	progéniture	offspring
sîkar	kılıç, süvari kılıcı	sabre	sabre
şaqol (n.)	uzun ve ince bacak	jambe longue et fine	long trunk, thin and long leg
tirken: tirek, tiro	osurgan, yellenen	péteur(se)	fart
tolaz	genç	jeune	young
vewerhan (tnp.)	çökmek, yıkılmak	se dessécher, se désagréger, s'effondrer	to be/become dry, to disintegrate, to collapse
xav û xilêl	güçsüz, dayanıksız	faible, frêle	weak
xilêl	uykulu, uyuşuk	endormi, apathique	drowsy
xirandin (tp.)	yoldan çıkartmak	séduire, faire dévier du bon chemin	to drive away, to delude
xweşxura	obur	glouton	gluttonous
zûr	az yeşillikli taşlık küçük tepe	monticule, pierreux parsemé de verdure	small hill with rocks and little grass

Ji ferhengoka Memdûh Birîfkanî

ya dawîya dîwana wî - IV -

Amadekar: E. NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
xazok; xazûk, xaxzaxok:	1. açgözlü, 2. dilenci	1. avide, 2. qui mendie, mendiant	1. beggar, 2. greedy
xefik: xefk, faq, fex, feq	tuzak	piège	trap
xelîtik: xelît	boyuna asılan çanta	sac porté en bandoulière	quiver
xilt	bir cilt hastalığı	une maladie de peau	any generalised skin lesion
xepare: xepar, berkol, xilxilandin, tevirkirin	eşeleme, çapalama	sarclage	lightly digging beneath a plant in order to soften up the soil
xerpişandin: xirmîçik, [xirmûşik/ termûşik] lê dan	tırmalamak, cırmıklamak	égratigner, pincer	to scratch
xezam; xezan	sonbahar, güz	automne	autumn
xilingîn: kulîn	aksamak, topallanmak	boiter	to limp, hobble
xilole	oyuk	creux, caveux	hollow, cavernous, porous
xirek	yalama, laçka	lâche, détendu, qui a du jeu	slack
xireşan: pevçûn	vuruşmak	s'affronter	struggle, battle
xirîyan: ji rê derketin (fikrî)	yoldan sapma	dévier du bon chemin, dérailler	to go astray, to be perverse
xirîk	hiçkırma	sanglot	sob
xirş; şixir; darşixir: dara bêber (bêmêwe)	ürün vermeyen ağaç	arbre stérile, qui ne donne pas de fruit	barren (of trees), sterile fruit tree
xurdewat	hırdavat	bric à brac	odds and ends
xuristî/xweristî	doğal, tabii	naturel	natural, self-made
xurî : firî	yün	laine	wool
xuşînk; xweşik	güzel, hoş	beau, belle, agréable	handsome, pretty, nice
xuşîmank; xweşik: (ji bo zarokan)	güzel, hoş	charmant, mignon (enfant)	charming (child)

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d'information
 © INSTITUT KURDE DE PARIS, 106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64, www.fikp.org
 Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN, Réalisation : M. HASSAN